

Radnici - studenti, vrijeme je za otpor!

RADNIČKA BORBA

Predgovor

Pred očima svakog radnika, svjesnog studenta i umirovljenika, a posebno nezaposlenog, društvena stvarnost se prikazuje sasvim jasno. Ona je obilježena oštrim suprotnostima između manjine stanovništva, onih koji u svojim rukama imaju koncentriranu ogromnu količinu kapitala, velika poduzeća, tvornice i mnoštvo dionica, te većine stanovništva koja živi samo od svog vlastitog rada. Prvima je egzistencija osigurana, zajamčen im je visoki socijalni status, te imaju pravo gospodariti nad životima i budućnošću radnika koji za njih rade. Također, koristeći svoje bogatstvo mogu ostvarivati cijeli niz pogodnosti

u svim područjima života (od zdravstva do obrazovanja, koji postaju sve rezerviraniji samo za bogate) i stjecati društveni ugled. Drugima je socijalni status nizak, a budućnost im je neizvjesna – otkaz i snižavanje plaće kao mogućnost neprestano lebde nad njihovom glavom. Na svojem radnom mjestu nemaju gotovo ikakvu mogućnost gospodariti proizvodima svoga rada, a u društvenom životu gotovo da nemaju utjecaja. Prava radnika, a radnici su svi koji žive samo od svojega rada, neprestano su napadana od strane šefova koji nastoje otežati uvjete rada kako bi povećali svoje profite. Osnovna prava koja su izborna teškim sindikalnim i radničkim borbama tijekom prošlog stoljeća, dolaze sve otvorenije pod udar napada

onih koji rade u interesu kapitala. Kvalitetno zdravstvo i školstvo postaje neprestano sve skuplje, broj radnih sati sve veći, uvjeti za otpuštanje radnika sve blaži, cijene i troškovi života sve viši, posljednji ostaci hrvatske industrije privatiziraju se sve brže...Kao posljedica toga budućnost za sve one koji nisu vlasnici tvornica, banaka i ogromne količine dionica postaje sve neizvjesnija i mračnija, a uvjeti života sve teži. Mi smatramo da se tome treba suprostaviti – došlo je vrijeme za otpor. Tome se svojom organiziranom akcijom trebaju suprostaviti prvenstveno oni na čijem radu počiva društveno bogatstvo i razvoj, a koji zauzvat dobivaju jako malo i čija su prava direktno ugrožena – radnici. Njima se trebaju pridružiti njihovi prirodni saveznici – studenti (budući da većinom potječu iz obitelji radnika, predstavljaju buduće intelektualne ili fizičke radnike), nezaposleni, te umirovljenici (većinom bivši radnici).

Kako bismo pokušali pomoći daljnje razvijanje ove borbe protiv udara kapitala na ekonomski standard i radnička prava, kako bismo bili u mogućnosti neprestano ukazivati na nužnost stvaranja jedinstvenog socijalnog fronta radnika, studenata i umirovljenika, te na nužnost aktivnog suprostavljanja neoliberalnoj politici, odlučili smo pokrenuti ovaj časopis. Težnja nam je da «Radnička borba» postane prije svega predstavnik i branitelj radnika, te svih potlačenih i deprivilegiranih slojeva u društvu. Željeli smo da naš časopis bude maksimalno dostupan svima; stoga smo odlučili da ga tiskamo o svom trošku, koristeći naše skromne mogućnosti, te da ga dijelimo besplatno svima koji su za njega zainteresirani.

Da bismo svoje ciljeve ostvarili potrebna nam je pomoć vas, naših

čitatelja. Pozivamo vas da nas obaviještavate o uvjetima u kojima se nalazite na vašem radnom mjestu, o primjerima kršenja vaših radničkih prava, o akcijama koje poduzimaju vaši sindikati, posebno o svakoj demonstraciji i štrajku, o tome što i kako biste željeli promijeniti...Mi ćemo sve vaše tekstove, poruke i pisma pomno proučiti, te se nadamo da će ona u dobroj mjeri u budućnosti oblikovati naš časopis. Nastojat ćemo prenositi svaku borbu protiv socijalnih nepravdi, upoznavajući što veći broj ljudi s borbama što ih vode npr. radnici određene tvornice ili studenti određenog fakulteta, kako bismo što dalje prenosili njihovu poruku, te stvorili solidarnost dokazujući kako se ne radi samo o «njihovoj borbi», već i o borbi svih nas, ukazujući kako samo na taj način koji počiva na zajedništvu i solidarnosti možemo ostvariti naše ciljeve i pobjediti. A naša konačna pobjeda nastupit će onda kada društvo u kojem živimo postane dostojno čovjeka.

Radnici – studenti : Vrijeme je za otpor!

Uredništvo

Ekonomska kriza – što nam je činiti?

Kada makar i nakratko pogledamo kretanje najznačajnijih ekonomskih pokazatelja u prethodnom razdoblju dobivamo čvrstu potvrdu onoga što i sami osjećamo. Rast hrvatskog gospodarstva se usporio i ekonomija je iz stanja relativne stabilnosti, iz položaja ravnoteže, zakoračila u razdoblje krize. Moramo razumjeti da kriza kao pojava nije jednostavno posljedica spleta nesretnih okolnosti, već je duboko utkana u prirodu ekonomskog sistema u kojem živimo, kapitalizma. Proizvodnja se ne vrši kontrolirano i organizirano na razini čitavog društva, ne vodi se računa o ravnomjernom razvoju različitih gospodarskih grana i njihovoj međuovisnosti, niti o ljudskim potrebama i nužnosti zaštite okoliša.

Umjesto toga profit kapitalista je jedino mjerilo koje se uzima u obzir. Proizvodnja na kojoj se temelji čitavo društvo i koja je od temeljnog interesa za sve njegove članove upravljana je od nekolicine bogataša, koji također prisvajaju i cjelokupni profit. Društveni karakter proizvodnje suočava se s privatnim karakterom prisvajanja i to dovodi do pojave periodičkih kriza.

Ono što je za nas u ovome trenutku najvažnije jest pokušati dati odgovor na pitanje kako mi, kao studenti,

radnici, nezaposleni i umirovljenici trebamo reagirati na pogoršanje standarda i životnih uslova. Što nam je činiti u razdoblju krize?

Postoji nekoliko bitnih stvari s kojima smo u zadnjem periodu suočeni: val poskupljenja osnovnih životnih namirnica i energije koje ni najmanje ne prati povećanje plaća (štoviše uz usporavanje rasta plaća), inflacija, te na globalnoj razini smanjenje rasta BDP-a. Štoviše, dobar dio ekonomista se slaže s tezom da je ovo tek početak, te da će 2009. biti godina krize. Uzroke ovih pojava mogli bi uvjetno podijeliti na logični razvoj stvari u samoj hrvatskoj ekonomiji, te utjecaj globalne ekonomske krize (vidjeti članak o svjetskoj ekonomskoj krizi u ovom broju *Radničke borbe*.) Niti jedna dosadašnja vlada nije donijela racionalnu strategiju razvoja ekonomije, već se njezina praksa zasnivala na nekritičkom slijeđenju diktata krupnog svjetskog kapitala i onoga što se naziva neoliberalna doktrina koju je obilježila divljačka i nelegalna privatizacija bankarskog sustava, energetike, industrije i zdravstva, odnosno svih onih grana bez kojih ne možemo govoriti o tome da neka zemlja ima kontrolu nad vlastitim resursima i vlastitom ekonomijom. Rasprodaja resursa i imovine koju su ranije stvarale generacije radnika (a prijedlog privatizacije brodogradilišta je najsvježiji primjer toga), uz veliko vanjsko zaduživanje, predstavlja osnovni mehanizam putem kojega se zemlja održavala u privremenom stanju ekonomske stabilnosti, te je bilo sasvim jasno da se to stanje može održavati samo relativno kratko vrijeme. Iako je običaj govoriti o «stanju u državi», «prosječnoj plaći», te «nacionalnoj ekonomiji» već pri površnom razmatranju možemo jasno vidjeti da društvo nikako nije

homogena tvorba, da u njemu postoje velika socijalna raslojavanja, te ogromne razlike između pojedinih društvenih skupina. Stoga ni ekonomska kriza ne pogađa sve skupine jednako. Političari, koji žive parazitski, imaju stalne i visoke izvore prihoda. Kriza ih ni u kojem pogledu ne ugrožava izravno, ona samo dovodi do velikog smanjenja povjerenja građana u Vladinu makroekonomsku politiku. Standard krupnih kapitalista također nije doveden u pitanje, jedino im se snižava profit, te im se sužavaju mogućnosti ulaganja. Njihova osnovna namjera, koju uvijek potpomaže politika Vlade, jest prebacivanje težine situacije na leđa ionako siromašnih slojeva stanovništva – radnika, nezaposlenih i umirovljenika. Tada se otpuštaju radnici, plaće se smanjuju, a troškovi života rastu. Hrvatska Vlada je, kroz usta svog predsjednika, Sanadera, već objavila kako njezina strategija za neutraliziranje posljedica krize uključuje zamrzavanje rasta plaća u narednom periodu. S obzirom na nisku razinu plaća i rast troškova života to je nešto što se nikako ne smije dopustiti! Sve priče kojima Vlada i gazde nastoje opravdati poteze usmjerene protiv onih koji žive od svoga rada ekonomskom krizom, utoliko se neuvjerljivije i tragikomičnije što odbijaju primjeniti ista mjerila na njih same. Neka se smanje primanja onih koji parazitiraju na radu drugih – kapitalista i političara! To bi bio prvi korak prema rješenju problema. Uvjeti života će biti sve teži sve dok se aktivno ne suprostavimo udaru na naš standard. Moramo se organizirati i povezati, te stvoriti snažan socijalni front kojega čine radnici, studenti, nezaposleni i umirovljenici, te zajedno pružiti otpor daljnjem smanjenju rasta plaća, porastu troškova i

otpuštanjima. Za svoja prava se moramo izboriti na ulicama, u tvornicama i na radnim mjestima, te na fakultetima – prosvjedima, štrajkovima i okupacijama. Vlada i bogataši neće popustiti osim ako im narod ne pokaže zube! Pozivamo sve čitatelje da razmisle o činjenici kako ova borba mora krenuti i od svakoga od njih, te kako je moramo provesti sami. Sasvim je jasno da se drugi neće boriti za naša prava. Zato vas pozivamo da se uključite u rad sindikata i unutar njih zastupate iznesenu borbenu liniju, nastojite o ovim problemima porazgovarati sa što većim brojem ljudi, te nas kontaktirate kako bi se mogli što bolje organizirati.

Mi postavljamo sljedeće zahtjeve:

- **uvođenje ekstremno progresivnog oporezivanja – takvog načina oporezivanja kod kojega porez snažno raste sa standardom pojedinca, kako bi se težina ekonomske situacije s leđa siromašnih prebacila na leđa bogatijih slojeva**
- **ukidanje svih privilegija saborskih zastupnika, te smanjivanje plaće saborski zastupnika na razinu prosječne radničke plaće**
- **povećanje radničkih plaća i rast plaće u skladu s troškovima života**
- **ukidanje privatizacije u zdravstvu, te prestanak stvaranja zdravstva i školstva namijenjenog samo bogatima – potpuno besplatno zdravstvo i školstvo**
- **snažno povećanje proizvodnje koja treba biti što više pod kontrolom samih proizvođača**

- smanjenje radnog vremena na 35 sati tjedno

- prestanak procesa privatizacije i ukidanje privatizacije u svim slučajevima kada je ona provedena protuzakonito

«Privatizacija je prebacivanje odgovornosti i rezultat slušanja Bruxellesa...»

Ovdje donosimo razgovor o privatizaciji brodogradilišta sa Zvonkom Šegvićem, predsjednikom Nezavisnog sindikata Brodosplita, te članom predsjedništva HUS-a.

Radnička borba: *Brine li vas da bi privatizacija brodogradilišta mogla označiti početak kraja brodogradnje kao industrijske grane?*

Zvonko Šegvić: Postoji velika opasnost zbog činjenice, ako se itko ne javi na privatizacijski prvi i drugi krug, da će brodogradilišta ići prvo u stečaj, a onda u likvidaciju. U ovakvoj situaciji, gdje se ne ide prvo u sanaciju brodogradilišta, a onda u prodaju, takav razvoj događaja je itekako moguć; ja bih čak rekao-realan.

Radnička borba: *Prema predloženom planu radnici će moći postati vlasnici 25% i jedne dionice svojih brodogradilišta. Nije li iluzorno očekivati da će se taj plan i ostvariti?*

Zvonko Šegvić: Mislim da je to prava istina. 25% i jedna dionica? Kojih dionica? Danas, kad bi vam Vlada i darovala te dionice, one apsolutno išta ne vrijede; one su tek bezvrijedan papir! Vlada bi trebala 25 plus jednu dionicu staviti u trezor i čekati bolja vremena, ako će ti njihovi stručnjaci već podignuti vrijednost brodogradilišta i onda ih, kada te dionice dobiju na snazi, dati u prodaju ili najbolje- podijeliti radnicima. To je jedini način. Očekivati da će sada radnici kupiti dionice je, slažem se s vašim pitanjem, iluzorno. S kojim novcem će kupiti dionice?!?

Radnička borba: *Postoji li alternativa privatizaciji brodogradilišta po Vašem mišljenju?*

Zvonko Šegvić: Privatizacija nije uopće nužna! Privatizacija je prebacivanje odgovornosti i rezultat slušanja Bruxellesa. Neka mi samo kažu gdje u svijetu ovako velika brodogradilišta, kao što su Pula, Rijeka i Split bivaju privatizirana i to u stopostotnom opsegu?! To se igdje ne događa! Neka pokušaju reći npr. gospodi Finni- Berlusconi da privatiziraju svoja brodogradilišta, ako smiju...

Radnička borba: *Koje je osnovno Vladino opravdanje za što hitniju privatizaciju?*

Zvonko Šegvić: Bio sam na svim sastancima. Njihovo jedino opravdanje je: «Bruxelles to naređuje». To apsolutno nije istina! Mislim da su ovdje neke druge stvari u pitanju. Ja to zovem 10%, a vi zaključite o čemu se tu radi...Veliki su novci u pitanju.

Radnička borba: *Nije li za sve odgovorna promašena vladina ekonomska politika?*

Zvonko Šegvić: Vlada RH je još 1991., pa 1996., a potom 2001. te 2006. morala napraviti ekonomsku strategiju razvoja Hrvatske. To nije napravila. Sjećam se svih detalja i siguran sam da je ovo bio konačni cilj jer u ovakvom bazenu i najbolje neznalice plivaju...a u Vladi imate neznalica koliko hoćete!

Radnička borba: *Mislite li da bi se mogla ponoviti situacija s privatizacijom s početka 90-tih kada je vladajuća klika također imala navodno dobre namjere?*

Zvonko Šegvić: Privatizacija 91' je najveća pljačka hrvatskog naroda. Ona nam je nanijela veće štete nego rat. To je bila legalna pljačka od koje

se ikad nismo oporavili. Vlada je donijela takve zakone kako bi učinkovito opljačkala svoj narod.

Radnička borba: *Kakve konkretne mjere sindikati misle poduzeti?*

Zvonko Šegvić: Mislim da smo to u ovom trenutku riješili. Ako Vlada ne bude poštovala ono o čemu smo se dogovorili- da nema prenamjene brodogradilišta, osim Trogira i Kraljevice kao kompenzacijske mjere, da sva ostala moraju proizvoditi brodove, reagirat ćemo, a kako drugačije nego- štrajkom?!? Postoji dogovor, da ne kažem kakve naravi, izrazito tvrd i čvrst, o kojem u ovom trenutku ne smijem za javnost podrobnije govoriti, ali sam posve siguran da će sindikati na nepoštivanje istog odgovoriti štrajkom.

Problemi hrvatskog zdravstva

Zbog višegodišnje nebrige za obnavljanje kadra, niskog broja specijalizacija, nedovoljno upisanih studenata na medicinske fakultete, neplaćanja pripravničkog staža i odlaska u inozemstvo Hrvatska posljednjih godina ima problem s nedostatkom liječnika. Iako situacija još uvijek nije alarmantna, ako uključeni u brigu o zdravstvenim kadrovima ne poduzmu konkretne mjere, uskoro bi nas mogli liječiti doktori uvezeni iz zemalja puno manje

razvijenih od naše. Kod nas na 1000 stanovnika ima 2,4 liječnika, dok je europski prosjek 3,3. Prema najnovijim podacima, Hrvatskoj nedostaje više od 1200 specijalista u bolnicama i primarnoj zaštiti. U bolnicama najviše nedostaje internista- 328; ništa bolje nije ni s općim kirurzima kojih nedostaje 319. Nemamo ni dovoljno ginekologa i pedijataru. Prema podacima Hrvatske liječničke komore, nedostaje 209 ginekologa i 69 pedijataru. Zabrinjavajući je i podatak da je prosječna starost specijalista u hrvatskim bolnicama oko 55 godina. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje već se godinama muči kako pokriti cijelu mrežu primarne zdravstvene zaštite. Jednostavno nemaju kadra jer u tom segmentu zdravstvenog sustava nedostaje 154 liječnika obiteljske medicine, 84

pedijatra i 60 ginekologa. Koliko je medicina postala nepopularno zanimanje za mlade ljude govori i podatak da se prije 18 godina za jedno upisno mjesto na Medicinskom fakultetu natjecalo sedam kandidata, a ove godine samo njih 2,2. I pored toga upisne kvote nisu bile popunjene. Na KBC Rijeka liste čekanja za UTZ srca i ostale zahvate čeka se od šest do četrnaest mjeseci (uključujući i Holter test koji je bazičan za daljnje pretrage na srcu).

Mislimo da je jasno u čemu je problem. Kada bismo imali dovoljno liječnika, dovoljno bolnica i kada bi te bolnice normalno radile, a ne i da njihovi ravnatelji imaju zadatke kako da uštede na pacijentima, ne bi se pojavljivali dr. Šimić i slični. Kome ćete otići ako u bolnici postoje jedan ili dva kirurga koji vas mogu operirati, a oni su možda u poziciji da vas ucjenjuju naprosto jer to mogu?

Nadalje, taj problem se dotiče i same države, tj. vlade koja ga je stvorila. Naime, kada bi proizvodnja funkcionirala kako treba i kada bi svi radno sposobni ljudi radili, samim time bi se više izdvajalo za zdravstvo. No taj posao naše ministarstvo gospodarstva ne obavlja. Trebalo bi izvršiti analizu o kretanju broja liječnika, te poduzeti mjere kojima bi se maturanti dodatno stimulirali za upis na medicinu i poboljšati kvalitetu studija. Ovako imamo daleko previše npr. ekonomista u zemlji koja nema ni vlastitu proizvodnju, a premalo doktora. No stanje naše ministarstvo obrazovanja ne pokušava popraviti, baš kao ni cijela vlada (ova i prethodne dvije). Pa onda, da bi „oprala ruke“, osuđuju sam „proizvod“ njihova neuspjeha za primjer drugima koji uzimaju mito i korupciju. Kada bi se išlo u stvarnu

borbu protiv mita i korupcije, trebalo bi početi od samog merituma, a to je dakako pretvorba i privatizacija. Kako je ogromna većina političara upletena, Zakon o reviziji privatizacije nije prošao i neće još određeno vrijeme, a pravo rješenje kompleksnih gospodarskih problema nije ni puka revizija pretvorbe i privatizacije, već njezino ukidanje. Svjedoci smo privatizacije i u zdravstvu koju je započeo dr. Andrija Hebrang, čovjek koji je na operaciju otišao izvan Hrvatske pokazavši što misli o hrvatskom zdravstvu (javnom i privatnom), dok je bio ministar zdravstva. Postoji opravdani strah da će dovršenje procesa privatizacije zdravstva dovesti do stvaranja dva izolirana svijeta – privatnog i javnog zdravstva, odnosno zdravstva za buržoaziju i radnike, za bogate i siromašne; u prvome će usluga biti odlična i bez dugih čekanja na red, a u drugome će usluga biti loša i na red će se čekati šest do četrnaest mjeseci. Time se ukida jedno od osnovnih prava čovjeka, pravo na kvalitetno i pošteno liječenje. Time se još jedno jasno pokazuje postojanje vladajuće i potlačene klase u društvu.

Zahtijevamo neko novo društvo u kojem će zdravstvo biti jednako kvalitetno i besplatno za sve ljude jer takvo društvo, čovjek kao središte svega i zaslužuje!

KOLUMNA

NE privatizaciji hrvatskih brodogradilišta

Poznata vam je situacija kada vas zub počinje malo boljeti i vi pomislite da biste trebali otići zubaru, ali pošto bol nije nepodnošljiva, a i vi ste lijeni, pregled odgađate do daljnega? Zatim prođe neko vrijeme i zubobolja se vrati, ali u mnogo gorem obliku, i vi ste na kraju prisiljeni izvaditi taj zub. Međutim, sve se moglo izbjeći da ste redovito išli na preglede. Zašto sam upotrijebio ovu naizgled bizarnu usporedbu? Zato da bih vam

dočarao akutno stanje hrvatske brodogradnje koja je iz stanja podnošljivog problema prešla u stanje kada joj prijeti vađenje/gašenje/privatiziranje. Zubar je u ovom slučaju – EU. Stalnim odgađanjem problema sa početka devedesetih došli smo u situaciju kad je bol postala nepodnošljiva, a sada se govori kako će se brodogradilišta privatizirati. Zašto je to loše? Naime, kada privatni kapital

(pogotovo strani) uđe u jednu tako vitalnu industriju manje zemlje, to može izazvati ozbiljne posljedice. Privatnom je investitoru bitno vratiti svoje ulaganje i k tome još i zaraditi, pritom ne mareći za interese svojih radnika i cijelog društva. Ta priča može imati i drugi smjer u kojemu investitor procijeni da mu je na tom mjestu bolje sagraditi hotel ili ostvariti neki drugi profitabilni projekt, pa odluči prenamjeniti brodogradilišta i time jednu zemlju i njene ljude zakinuti za bogatstvom koje ta industrija donosi.

Ljudi moraju shvatiti kako od brodogradnje ima ekonomske

i uklonila eventualne minuse brodogradnje iz Jugoslavije, koja odgađa to pitanje sve dok Europa ne pokuca na vrata, se sada zalaže za privatizaciju kao najbolje rješenje i pokorno sluša svog gospodara.

Mi kažemo da je sada vrijeme da ta stranka odstupi, kao i većina oporbe koja sjedi u Saboru punih 17 godina i ništa ne poduzima. Brodogradnju ne možemo i ne smijemo dati u privatne ruke! Imovinom koja je još uvijek u vlasništvu države upravlja politička oligarhija, te narod osim gotovo simboličnog biranja između njezinih predstavnika na parlamentarnim izborima, a time eventualno i

koristi za čitavo društvo. Jedini je problem u tome kako se tretira taj vitalni projekt i sve ono što u njega direktno i indirektno ulazi. Stranka koja je u zadnjih petnaest godina (plus SDP tri godine) sustavno uništavala proizvodnju kroz 'pljačku stoljeća', koja ništa nije poduzimala kako bi nastavila razvoj

biranja između u osnovi identičnih gospodarskih programa velikih stranaka, nema ikakav utjecaj na način na koji će se njome upravljati. No, ipak, postojanje imovine u vlasništvu države sasvim sigurno olakšava njezino stavljanje pod kontrolu radničke klase u budućnosti. Privatizacijom će se ovo

ne samo otežati, nego će se, što je puno važnije, drastično pogoršati položaj radnika zaposlenih u brodogradnji, a osim toga samo postojanje brodogradnje kao industrijske grane ovime će biti dovedeno u pitanje.

Zašto je hrvatska brodogradnja krucijalna za naše društvo? Priču započinjemo nakon II. Svjetskog rata kada su brodogradilišta krvavim radom ipak obnovljena, pa čak i nadograđena usprkos silnim razaranjima u ratu. Nakon što su sanirana, tadašnja vlast dodijelila im je ulogu glavnog inicijatora industrije; koncentracija je stavljena na izvoz tako da je do raspada bivše države **Hrvatska bila treća u svijetu u brodogradnji**, a paralelno sa tim razvoj sporednih grana došao je do izražaja.

Tada nastupa raspad bivše države, a sa njim dolazi do rata. Nesigurna situacija dovodi do otkazivanja narudžbi, do visokog rizika sklapanja poslova, do gubitka tržišta, kako domaćeg, tako i stranog zbog prethodno navedenih stavki...No glavna stvar koja je zadala udarac brodogradnji je bilo uništenje proizvodnje kroz privatizaciju. Stručnjaci tvrde da je rat na to utjecao sa samo 17%! Kada još na to dodamo kadrovsku politiku HDZ-a i oporbe(kada je okusila vlast) čija su posljedica nesposobni manageri koji nisu sigurno imali za cilj razvoj brodogradnje nego svoje vlastito bogaćenje u što skorijem roku, na bilo koji način. Polako, ali sigurno naša brodogradilišta su počela, kao i njihovi proizvodi, tonuti prema dnu.

Situacija je danas katastrofalna; sva brodogradilišta posluju sa

gubicima osim brodogradilišta Uljanik, a mora se znati da je ista uprava na čelu Uljanika već dobrih 17 godina u kojoj nisu glavni igrači - oni politički. Da bi se shvatio vanjski značaj navedimo da je u brodogradilištu Uljanik 2006. godine porinut u more tada najveći 'car carrier' na svijetu. Usprkos teškoj poziciji naša brodogradnja i danas je jako značajna za gospodarstvo pa navedimo neke činjenice.

Sudjeluje sa otprilike 1.4% u BDP-u, te sa 12 do 15% u ukupnom izvozu i zapošljava oko 40.000 radnika direktno i indirektno. Nadalje brodogradnja je u 2007. godini izvezla 22 broda, ukupne vrijednosti 759,7 mil USD, čime je doprinjela uravnoteženju i održivosti vanjskotrgovinske i platne bilance zemlje. Održava značajan udio na svjetskom tržištu od 1.5 do 2.3%.

Bitno je napomenuti da je brodogradnja kod nas tradicijska djelatnost; za nju je vezana cijela jedna edukacijska sfera (instituti, fakulteti...). Zatim, Hrvatska je pomorska zemlja i brodogradnja joj daje i pomorski status zemlje, te je također i regionalno pozicionira u odnosu na ostale zemlje. Brodogradnja je naš most prema globalnom tržištu i najkompleksniji hrvatski proizvod, a u vremenima globalizacije to je od velike važnosti. Hrvatska je ionako prezadužena zemlja i ima polovičnu pokrivenost uvoza izvozom. I ovdje brodogradnja ima ulogu sa svojim deviznim priljevima.

Zbog ovih, a i mnogo drugih razloga brodogradnja ne smije ići u ruke privatnika! Prodali smo banke, hotele, poduzeća i apsolutno ništa nismo dobili zauzvrat osim dugova s kojima plaćamo opću potrošnju kad nemamo

vlastitu proizvodnju. Moramo se solidarizirati sa tamošnjim radnicima, biti svjesni da je brodogradnja važna za razvoj cijelog društva, a posebno proizvodnje, te moramo zahtijevati promjenu Vlade i njene politike, kako prema brodogradnji, tako i prema njenim sporednim djelatnostima.

Kao zaključak navesti ću jedan ne tako star primjer. Poduzeće Sunčani Hvar je također privatizirano sa svim radnicima i svojom svijetlom povijesti, jednom krupnom kapitalistu. Nakon dugog niza godina restrukturiranja vlasnik je došao na konferenciju za novinare s uvodnom rečenicom 'Nisam vam ja drug Tito!'. Ubrzo nakon toga je objavio otkaz svim zaposlenicima(108) zbog loše sezone i financijske krize u svijetu. Kao što rekoh na početku, privatnika ne zanimaju usputne stvari, već profit i kako do njega doći. Tako nešto se može dogoditi sa našim Uljanikom, Kraljevicom, Brodotrogirom, 3. Majem i Brodosplitom. Razlika je da će se na ulici naći 40.000 ljudi i njihove obitelji i da će cijelo gospodarstvo, a tako i cijelo društvo pasti u najveću krizu, pa i na kraju svega i krizu identiteta. Izgleda da bi ovaj zub mogao biti poguban za cijeli organizam...

Dimitrije Birač

Mehanizmi tržišta otkazuju

Panična prodaja, strmoglavi pad kursa dionica na burzi, crni ponedjeljak, stečajevi banaka, prijeteća recesija: unutar zadnjih mjeseci jedna loša vijest slijedi drugu.

Ono što je u SAD-u započelo kao „kriza nekretnina“, u međuvremenu se razvilo u svjetsku financijsku krizu. Vlade industrijskih zemalja su na raspolaganje stavile preko 600 milijardi dolara da kompenziraju gubitke privatnih kompanija. Usprkos tome, svi pokazatelji upućuju na mogućnost recesije privrede SAD-a. Tako je npr. važan regionalni proizvodni indeks Fed Philadelphia u siječnju pao za 20,9 % - u usporedbi s padom od samo 1,6 % u prethodnom mjesecu. Time je dosegao najnižu razinu od listopada 2001. U proteklih 25 godina uvijek iznova je dolazilo do velikih financijskih kriza – od krize duga koja je zahvatila Meksiko i Latinsku Ameriku 1982., preko krize njujorške burze 1987., azijske krize 1997., krize Rusije i Brazila 1998. sve do kraha takozvane „Nove ekonomije“ krajem devedesetih i recesija u SAD-u od 2000. do 2002. Reakcija kapitala širom svijeta je bio pokušaj podizanja profita smanjenjem nadnica, masovnim otpuštanjima, rezanjem socijalnih davanja i produžavanjem radnog vremena. Novi izvještaj OECD-a potvrđuje da nadnice u svim industrijaliziranim zemljama svijeta padaju.

Uspon neoliberalizma

Uzroci ovih problema kapitalizma leže u činjenici da mu nije uspjelo razinu profita održati na razini godina neposredno nakon završetka Drugog svjetskog rata. Početkom

sedamdesetih rast svjetske privrede, koji je do tada trajao, počinje gubiti na tempu. Privreda je počela stagnirati, profiti su počeli padati, i nezaposlenost se vratila u srce sistema – u razvijene industrijske zemlje. Tendencija opadanja profitne stope, važno dugoročno obilježje kapitalizma, koje je Karl Marx opisao prije više od 100 godina, se ponovno potvrdila. Odgovor vlada čitavog svijeta se u slijedećih 20 godina sastojao od isprva oklijevajućeg, s vremenom sve bezobzirnijeg provođenja mjera koje danas poznajemo pod imenom neoliberalizam. Od tih mjera slijedeće tri bile su najvažnije: kao prvo je rasprodan velik dio državnog vlasništva, što je privatnom kapitalu u ruke dalo velike iznose - po jednoj procjeni otprilike trećina svih vrijednosti na burzama svijeta potječe iz privatizacija. Kao drugo, ukinute su kontrole nad međunarodnim prometom dobara, usluga i – prije svega - novca. Riječ je o mjerama, koje su kapitalu omogućile slobodnije kretanje svijetom. Kao treće, i tu se radilo o najdubljoj promjeni, **izvršen je frontalni udar na životni standard radničke klase.**¹ To je često najbrži i najjednostavniji način podizanja profita: zaposlene se manje plati i produži im se radno vrijeme. Demontaža socijalne države kroz snižavanje poreza poduzećima i rezanje socijalnih davanja također indirektno djeluje na podizanje profita. U SAD-u je ovaj napad na standard radničke klase bio uspješan – između 1975 i 1995 realne nadnice su za muške radnike u stalnom radnom odnosu stagnirale, dijelom je čak došlo do laganog pada. Drugdje su napadi bili manje uspješni, ali u

---

¹ Naglasak Radničke borbe

većim dijelovima Europe došlo je do demontiranja „države blagostanja“. Nesigurnost radnog mjesta je porasla.

Stagnacija usprkos profitima

Ovi napadi omogućili su kapitalu znatno podizanje profita. Rast se vratio u mnoge centralne regije sistema, međutim s nejednakom raspodjelom: privreda SAD-a je kasnih devedesetih i prvih godina ovog stoljeća doživjela snažan rast, dok je rast privrede zemalja EU u istom periodu stagnirao. U slabije razvijenim zemljama ovo je proturječje još snažnije došlo do izražaja. Dok su se neke zemlje (poput Kine) uspjele priključiti svjetskoj privredi, mnoge su (poput najvećeg dijela subsaharske Afrike) ušle u razdoblje stalnog privrednog propadanja. Međutim, povratak u „zlatno doba“ kapitalizma kakvo je uslijedilo neposredno nakon kraja Drugog svjetskog rata je izostao. Usprkos tome, relativno slab privredni rast je dobio krila eksplozivnim rastom svjetskog financijskog sistema. Financijska tržišta i institucije imaju u kapitalizmu posebnu i važnu ulogu. One kroz premještanje kapitala na mjesta, na kojima se očekuje najviši profit, pomažu koordinaciji sistema. Pojedinačno poduzeće teško može samo vidjeti, gdje se mogu postići najviši profiti – financijska tržišta imaju tu mogućnost. Teorijski, ona doprinose „boljem“ funkcioniranju kapitalizma: pronalaze mogućnosti koje ulagačima obećavaju najviše profite i na taj način, prema istoj teoriji, podižu profite čitavog sistema.

Zamke novog financijskog sistema

Međutim, financijski sistem u sebi

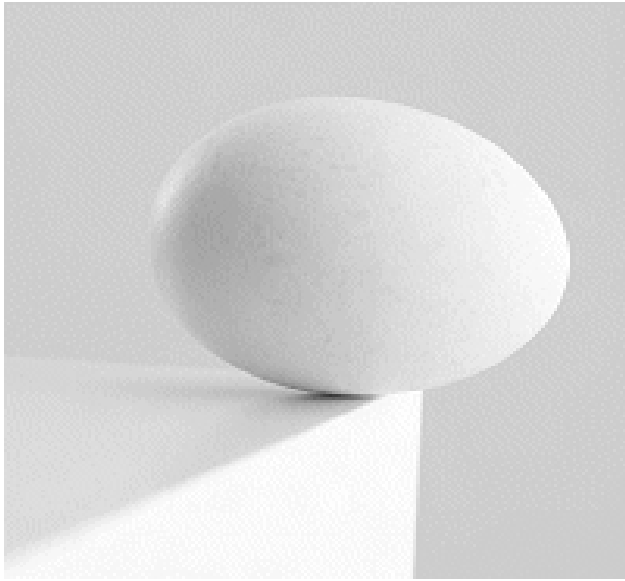
sadrži dva krupna faktora rizika. Kao prvo, može pogrešno procijeniti realne profite, što za posljedicu ima divlje spekulacije. U takvom slučaju financijska tržišta upadaju u groznicu stalno dalje rastućih cijena dionica. Tako nastaju spekulacijski „mjehuri“. Posljedice njihovog pucanja mogu biti vrlo ozbiljne. Kao drugo, brzina i fleksibilnost kojom financijski sistem stvara profite mogu destabilizirati kapitalizam kao cjelinu. To se događa

Londonu – jednom od najvažnijih centara novog globalnog financijskog sistema – vrijednost trgovine je od 1986. porasla 15 puta: s 217 milijardi na 3,36 bilijuna eura. Relativan oporavak profitnih stopa je financijskim tržištima također pomogao usisati sve veće količine kapitala. Širenje i rastuća složenost financijskog sistema su kapitalizmu ujedno otvorili jednu novu mogućnost. U interesu je svakog

kada kriza iz jednog područja privrede ili u jednoj zemlji počne zahvaćati druga područja privrede ili druge zemlje. Elektronsko trgovanje burzu čini jednim od najbržih područja privrede. Novac se jednim pritiskom na miš može pomicati preko čitavog svijeta. Financijske institucije imaju mogućnost tražiti isplative mogućnosti ulaganja i kupovanja po čitavom svijetu, mogu ulaziti i izlaziti iz tržišta, kupovati i prodavati dionice, i sve to nevjerovatnom brzinom. U

individualnog kapitalista svoje zaposlenike plaćati što manje, i time podići profite. Međutim, ako svi kapitalisti rade to isto, kolektivna kupovna snaga radničke klase nužno opada, što znači da je radnička klasa sve manje u stanju kupovati te iste konzumne proizvode, koje pod paskom pojedinačnih kapitalista proizvodi. Ono što je dobro za pojedinačnog kapitalista, nije nužno dobro za sistem kao cjelinu. Davanje jeftinih kredita i zajmova

radništvu je kapitalu pružilo tu novu mogućnost: da zaposlenike manje plaća, ali da im istovremeno još uvijek može prodavati robu i usluge.

Potrošnja usprkos padu nadnica

Efekti ove strategije su dramatični. U Velikoj Britaniji, gdje je taj proces možda najdalje napredovao, realne su plaće u zadnjih nekoliko godina tek minimalno porasle, dok je potrošnja od 1998. porasla za 40 %. Razliku između slabijeg rasta plaća i snažnog rasta potrošnje su pokrili potrošački krediti. U međuvremenu, dug privatnih kućanstava u Velikoj Britaniji iznosi više od 1,6 bilijuna eura. Takav visokobrzinski financijski sistem stoji na staklenim nogama: profitne stope su se lagano oporavile, ali ostaju preniske da bi omogućile daljnu ekspanziju kapitalizma. Financijski sistem je naravno mogao enormnom brzinom loviti novac preko čitavog planeta. Ali prtok realnih profita u sistem je bio neusporedivo manji, što je povećalo rizik nastajanja i pucanja spekulativnih "mjehura". Posljednjih 20 godina je bilo obilježeno tom pojavom. Krize koje su u međuvremenu nastale

nisu još mogle povući čitav sistem u ponor. Pucanje mjehura „Nove ekonomije“ početkom ovog desetljeća je dovelo do velikih gubitaka, ali brza reakcija američke centralne banke (Federal Reserve) je spriječila širenje krize na realnu privredu. Federal Reserve je tada jednostavno stvorila novi mjehur, ovaj put na tržištu nekretnina. Drastično je smanjila kamatne stope i na taj način ohrabрила mnoge američke građane na daljnje posuđivanje i konzumiranje.

Od krize tržišta nekretnina do financijske krize

Što je mjehur tržišta nekretnina više rastao, to je dublje u sebe uvlačio potrošače. Financijski instituti su krenuli u potragu za ljudima koji si obično ne mogu priuštiti hipoteke, i dali im zajmove, koje neće moći otplaćivati. Ti takozvani Subprime-krediti su dijelom davani ljudima koji uopće nisu raspolagali bilo kakvim приходима. To je, naravno, postala vrlo riskantna igra. Svi oni koji financijski nisu mogli nositi otplaćivanje kredita su na sebe preuzeli vrlo visok rizik bankrota. Institucije koje su izdavale takve hipoteke su ostale sjediti na milijardama dolara "trulih" dugova. Kompleksnost financijskog sistema je najveće banke uvela u sve spekulativnije aktivnosti. Nakon što su uvidjele da se nalaze u teškoćama, nastala je panika. Opozvale su mnoge kredite i prestale su davati kredite među sobom. Kada je kriza posljednji put zaprijetila, američka centralna banka (Federal Reserve) je stvorila hipotekarni mjehur da spasi sistem od potpunog potopa. Sada je taj mjehur pukao. Kakav će mjehur centralna banka stvoriti ovaj put?

**preuzeto s www.marx21.de.
Prijevod s njemačkog i prilagodba
teksta Radnička Borba**

NE Vladinom planu privatizacije brodogradilišta!

Brodogradnja je jedna od tradicionalnih hrvatskih industrijskih grana, u kojoj je Hrvatska nekada bila vodeća u svijetu, te koja je od posebnog interesa za cjelokupno gospodarstvo. Katastrofalna neoliberalna makroekonomska politika svih prošlih Vlada, vođena bez ozbiljne strategije razvoja, predstavljala je plodno tlo za sve vrste malverzacija od strane povlaštenih birokrata u brodogradilištima, te je dovela do postepenog propadanja brodogradnje. Sasvim logične posljedice jedne promašene politike sada služe kao glavni argument za nastavljanje iste politike – umjesto sanacije i modernizacije brodogradnje nameće nam se privatizacija svih hrvatskih brodogradilišta. Time se gospodarstvo lišava jedne od temeljnih industrijskih grana, koja će se staviti pod potpunu kontrolu krupnog privatnog kapitala. Da, stvar bude gora, od kupaca se neće zahtijevati zadržavanje djelatnosti brodogradilišta, tako da je vrlo vjerojatno da će u relativno skorom roku proizvodnja biti ukinuta, a radnici otpušteni. To bi moglo značiti potpunu likvidaciju brodogradnje kao industrijske grane.

Tome se moramo suprotstaviti!

Mi smatramo sljedeće:

- Brodogradnja ne smije biti pod potpunom kontrolom privatnog kapitala.
- Gubljenje radnih mjesta i uništenje proizvodnih kapaciteta su gotovo sigurne posljedice ovog prijedloga privatizacije, posebno ako

uzmemo u obzir učinak svih dosadašnjih privatizacija na hrvatsku ekonomiju.

- S obzirom na trenutnu svjetsku ekonomsku krizu i stanje u brodogradilištima, užurbana privatizacija bez prethodnog saniranja i moderniziranja brodogradilišta ne predstavlja samo u potpunosti promašenu politiku, već i čistu ludost.
- Smatramo da o budućnosti brodogradilišta moraju odlučivati prvenstveno oni koji u njima rade, te oni koji od tog rada i žive. Pravo na uvažavanje mišljenja o budućnosti brodogradilišta moraju imati i svi građani, budući da je, zbog posebne važnosti brodogradnje kao industrijske grane, riječ o pitanju koje je od općedruštvenog interesa. Politička elita koja je svojim djelovanjem, te posebno neoliberalnom makroekonomskom politikom, upropastila brodogradilišta, a sada ovim planom priprema likvidaciju brodogradnje, ne može imati ikakvo moralno, niti bilo kakvo drugo pravo da odlučuje o budućnosti radnika i brodogradnje.

Pozivamo sve radnike i radnice zaposlene u brodogradnji da se organiziraju, te koristeći sve metode otpora pokažu otvoreno protivljenje ovom planu privatizacije brodogradilišta kao planu svog konačnog obespravljenja, te onemogućće njegovu provedbu! Isto tako pozivamo sve radnike ostalih struka, studente i učenike, te

**intelektualce da javno osude ovaj
pokušaj privatizacije
brodogradilišta!**

neprivatizaciji.blog.hr

Impressum

Uredništvo:

Dimitrije Birač
Mirna Meštrović
Petar Pavlović

Kontakt:

e-mail
radnicka_borba@yahoo.com

web
www.radnickaborba.org

tel
095/8266179

